

Po zakonu prirode je detetu le mati prva odgojiteljica; ona mora skrbeti za njegovo duševno in telesno srečo. Oče more odgajati svoje dete še le pozneje intelektualno in moralno, ali temelj, na kojem bode oče zidal, postavlja le mati. Mati odgaja duh in dušo detetovo, a oče more to odgojeno dušo in duh poučevati. Ščim pa to doseže mati? S čistostjo svoje duše, z naobraženjem svojega duha in svojim dobrim vzgledom.

Srečen sin, kojega je rodila taka mati, blagor domovini, kojoj je Bog podel takih mater! Da, brez takih mater ni stalnih značajev, ni velikih ljudi. Dajte nam Kornelijo, Avrelijo in Atijo pa evo nam Graka, Cezara in Avgusta! Ve žene, katere je Bog blagoslovil s porodom, negujte in oplemenjujte z vsem maternim požrtvovanjem srce svojega deteta; s tem si postavite trajen spomenik svojej ljubezni in s tem izpolnite najlepše svoje dolžnosti do človeštva in do domovine.

Márica.

Zimska noč.

Kako si tiha, zimska noč,
Ko zemlja v beli plašč zavita
Počiva zmrzla — trudna vsa,
Ko log in vrt pod snegom spita.

Kako si mirna, zimska noč,
Potekaš brez viharjev ljutih,
Ne drami tebe piš in grom,
Bučanje sil prirodnih, krutih...

Kot srce ti si, zimska noč,
Ki mirno v prsih mi počiva,
Brez bojev strastij — brez želja —
O dneh preteklih, zlatih sniva.

Kristina.

Ženska emancipacija.

Spisala Danica.

Koliko se je že pisalo in govorilo baš že o ženskem vprašanji, koliko glasov se je že vzdignilo pro, in še več contra, a vendar imamo zabeležiti še prav, prav malo pozitivnega napredka, še prav malo luči v temotnem stanu ženskega življenja. Zatiranemu ženstvu se godi pač tako, kakor zatiranemu narodu: Sami se le s težka osvobojajo, a njih tlačitelji jim nečejo dati prostosti.

Izpregovoriti hočem tu nekaj besed o ženski emancipaciji — ne o onem buršikoznem duhu, ki veje dandanes v nekih — zlasti višjih krogih, po kojem se hočejo ženske znebiti takorekoč svojega ženskega čustva. Saj pušenje, oblastno, samosvoje vedenje, nanosnik in ostrizeni lasje nikakor ne tvorijo bistev ženske emancipacije. To so le grdi izrastki na njej, kojih se poslužu-

jejo one žene in dekleta, ki hočejo biti sicer zanimive, moderne, ki pa vendar ne umejo v svoji površnosti onega blagega gibanja po svobodi, po včlovečenju hlepečega ženstva.

Polovica vsega človeštva je zatirana, teptana: ženska živi brez prava, brez slobodne volje pod možko oblastjo*).

Kako pa motivira možki svet svojo pravico do vladanja nad ženstvom? Nu, prav jednostavno s cenenimi izgovori: ker *mora* tako biti, ker je ženska rojena za suženjstvo, ker jo narava sama določuje za to podložno stanje, ker je vedno tako bilo itd. Da, za časa naših očetov in dedov je pač bilo prav tako, kakor dandanes, če ne še hujše. Ozabili so pa ti modri filistri posezati nekoliko dalje nazaj v predzgodovinsko dobo. In vendar so dokazali učenjaki, da je bila žena v prvotnem stanu človeške družbe svobodna, ne, še več nego svobodna, ona je bila vladarica, glava vse družbe, koji so bili vsi ostali člani podvrženi. Bili so to časi materinskega prava (Mutterrecht), (viri: Bachofen „Mutterrecht“, Morgan „Ursprung der Familie“ itd.). Ali jo je morda takrat tudi narava določila za vladanje? In vendar je bila takrat organsko ista kakor danes, le razmere so bile drugačne.

Človeštvo je živelo tedaj še v velikih skupinah v mesebojnem spolnem občevarju, takozvana obitelj krvnih sorodnikov (Blutsverwandtschaftsfamilie). In tukaj je bila žena gospodarica. Ščasoma, ko se je obitelj bolj in bolj razvijala, ko so začeli ljudje živeti paroma skupaj, je ženska izgubila svojo oblast. Nadvladala je možka moč. Mož si je prisvojil ne samo vse imetje, črede, orožje, zemljišča, nego tudi žensko, ki je postala njegova sužnja, predmet njegove pohotnosti, stroj za pomnoženje človeškega rodu.

In tako je ostalo do danes.

Ženska ima dandanes same dolžnosti, a prava nima nebenega. Ona se sme ubijati za vsakdanji kruh, sme stradati in trpeti, *mora* davke plačevati, — a glasu nima nobenega v javnem življenji. Ona, udovica, ima dolžnost vzgajati, oblačiti, rediti svojo deco, a podvreči se mora volji postavljenega ji varuha, tujega človeka, ki morda prav nič ne sočustvuje z ubogo obitelji, ki išče morda le svoj prid, svoj hasek v tem poslu.

In poklici, v kojih si *sme* služiti vsakdanji svoj kruhek, kako pohlevni, kako borni so večinoma! Tako-zvani „sijajni“ poklici, so rezervirani vsi možkemu spolu.

Da, govori se vedno o možkih in ženskih opravilih, kakor če bi bili sposobni oni bolj za to, te pa za ono delo. Oglejmo si stvar vendar natančneje.

Ženske so, recimo, sposobne za kuhanje.

Na kmetih si kuhajo hišni gospodarji baš tako dobro, kakor gospodinje, če so le te ravno kje v „službi“ ali sploh po čem zadržane opraviti svoj domači posel. Po največjih in najimenitnejših hišah so nastavljeni večji del le možki kuharji. Zakaj to, če je kuhanje vendar ženska zadeva?

Ženske imajo nadalje posebno nadarjenost za ši-

*) No, nam, ki nismo „zavezane“, ne zdi se nam tako hudo, morebiti pa je vendar le res, če Vi pišete. Op. ur.

vanje, krpanje, sploh vse zdravju in očem kvarljivo vbadanje s šivanko. Kako pa to, da so merodajne kapacitete na krojaškem polju zopet možki?

Na kmetih veljajo za izključno ženska opravila vsa ona dela, ki se opravljajo le z velikim trudom na tleh čepé: izkopavanje korenja in repe, oplevanje, žetev. Nasprotno so možka dela ona, ki se opravljajo lahko stoje: košnja, oranje itd. Vendar opravljajo krepka vaška dekleta često ta posel prav tako dobro, kakor njihovi bratje.

Pri nas sadijo ženske fižol, možki pa krompir. Ali izvira to tudi iz posebne nadarjenosti ženskih do sajenja fižola, možkih do zlahtnega ameriškega sadu?

Ženske baje nimajo sposobnosti za izvajanje takozvanih duševnih strok. Saj trdijo nasprotniki ženskega osvobođenja, da bi moralo biti ravno toliko ženskih izumiteljev, učenjakov, filozofov, literatov itd., kakor možkih če bi imeli jednake duševne zmožnosti.

Res čuditi se moramo toliki logiki; samo ne vem, bi jo li pripisovali bolj hudomušnosti dotičnikov ali pa njihovi kratkovidnosti. Skoro bi dejala, da si ni moči misliti pri normalno razvitem človeku tolike slaboumnosti.

Dečki se že od rane mladosti tako odgajajo da se jim duh kolikor možno razvija v dosego zaželenega vspeha. Kaj pa deklice, kojih duh se sistematično zadržuje v tesnem krogu ženskega duševnega obzorja!

Sistematično se vzgajajo topoume nevedne goske, a potem se kriči: Glejte jih, kako so glupe, nezmožne so!

Kako dobro umejo n. pr. ženske medicino, so dokazale pogumne naše ruske sestre, pohajajoče vseučilišče v Zürichu, kjer so bili in so profesorji le jedinega mnenja: da so eminentno nadarjene, celo bolj nego večina možkih dijakov. Pa tudi Amerikanke so dovolj pokazale, kako umejo trudapolni svoj poklic. Sploh so si zdravnice pridobile splošno spoštovanje in zaupanje pri Zürškem prebivalstvu, zbog svoje požrtvovalnosti in potrpežljivosti.

Kar se tiče drugih strok, sicer še nismo imeli toliko prilike opazovati, saj so ženskim zaprta vsa pota, da jim ni moči pokazati svojih moči. Vendar so se posamične odlikovale tudi že z matematiko, z naravoslovjem itd.

Kaj pa zamore ženska na juridičnem polju nam je dokazal nesmrtni Shakespeare v svojem „Beneškem Trgovcu“.

Drugi zopet majajo se svojimi modrimi glavami in modrujejo: „Če prav dosežejo doktorat, ali bodo pa srečne? Gotovo ne, če ne dobijo poleg tega še moža!“ Ali se je pa že kedo za to brigal, če so srečne v svojem poklicu naše šivilje itd. Nadalje vprašam: so li možki srečni brez ženske? Kako pravi pesnik?

Was ist dem Manne mehr begehrt als wie das Weib,
Und was dem Weibe mehr als wie der Mann,
Und beiden Kinder, Kinder!

Torej prava sreča le v obitelji, i možu, i ženski.

Komu pa pride na um, odvracati možkega od študij, ker se mora v dosego popolne sreče le še ženiti? Gotovo nikomur ne, ker bi bilo to smešno. Če pa možki niso tako navezani na zakon „v dosego zemske sreče“, izvira to edino le od tod, da jim pribavi njihova rahla morala tudi brez zakona zaželenih užitkov, kojih je

navrstveno živeča ženska deležna edino le v zakonu. To, mislim, je pa ženskim v čast, a ne v zasmeh. Čemu torej delati glose?

Često se čuje tudi, da so ženske preslabe za ta ali oni poklic. No, naši uradniki, profesorji, zdravniki pač ne rabijo pol onih moči pri izvajanju svojega posla, kakor gospodinje v kakem večjem gospodinjstvu. Sicer pa to sploh ni uzrok za popolno izključenje človeškega prava. Saj je tudi slabotnih mož. Ali so ti morda izobčeni, izključeni, kakor zatirano ženstvo?

In poklici, dostopni tudi ženstvu? I v teh se kaže grozna, brezsrčna krivica, ki se dela ženskemu spolu. Žensko delo, dostikrat veliko bolj natančno, veliko bolj vestno opravljeno, nego možko, je slabše plačano od možkega. Za isto opravilo različna plača!

Seveda se to zopet motivira s tem, da mož več potrebuje (pijača! tobak!) nego ženska. Mož mora vzdrževati vso rodbino. Nasprotno se seveda nihče ne ozira na ubogo udovo, ki mora vzdrževati sebe in svojo deco. Ona mora delati za isto malo plačo, kakor njene sestre. Da, kratkovidni predsodki merodajnih faktorjev so često tako veliki, da odvrnejo ženo, češ, tvojega dela ne potrebujemo, ti si omožena, ti imaš deco. Torej niti delati ne sme za svojo deco.

Kdo se pa ozira na nabroj onih deklet, ki podpirajo svojce s svojo skromno plačo? Ali dobijo za to le belica več plače? Gotovo ne. Pač se pa potiskajo ženske vedno in vedno na zadnja, najslabša mesta, češ, za žensko je že dobro.

Groza nas spreletava, uvaževaje, da je ženska že od rojstva zaničevana, zasmehovana. Ženska velja za neko nepopolno, manj vredno bitje nego mož.

Ne samo v divjakih, ne, žal, tudi v civiliziranih narodih se stariši užalosté, če se jim porodi deklica, mesto zaželenega fanta. Koliko pa je veselje, če je bila osoda toli mila, da jim je položila dečka v zibelko.

In vendar delajo sinovi starišem veliko več skrbi in žalosti, nego hčere: kdo ne ve tega?

A kaj se je izcimilo v teku tisočletij iz tega zaničevanja, zatiranja in tlačenja ženstva? Razvil se je baš ta hinavski, priliznjeni, hlinasti značaj, po kojem ženstvo tako zloglasno slovi. In kedo je to povzročil? Možjetlačitelji, oni isti, ki žensko zdaj zaničujejo zaradi teh svojstev — svojstev, koje so jim sami nabavili. Mož sam je žensko naredil kakoršna je sedaj.

Seveda ne smemo očitati posameznikom, kar je posledica tisočletnega razvoja. Vendar pa, — in to naj bi uvaževali vsi nasprotniki ženskega gibanja — vendar zadene vsa krivda onega, ki neče spoznati, kako hudo se je mož zagrešil na ženi.

Po sedanjí moráli je ženski prepovedano, razodevati možkemu svoja čuvstva. Zatajiti se mora, čakati, da pride on po njo. Ka torej čuda, če skušajo ženske z vsemi možnimi sredstvi očarati in vloviti možka srca? Tako so se pa razvile ničeve, brezsrčne kokete, ki se udajo prvemu snubcu, ne iz ljubezni, temveč iz straha, da bi nedostajalo drugega, boječ se groznega, zasmehovanega stanu stare device.

Kako pa naj bo srečen zakon, ki je sklenjen s hinavščino in hlimbo? Taka zveza nikakor ne more obroditi dobrega sadu. Mesto, da bi dala moralčno moč, vpliva le demoralizovaje. In tako propada človeška družba.

A to je tipična podoba modernega zakona. In zopet je temu mož kriv, ker si je sam prisvojil pravico snubovanja.

Ali pa moremo ženskim šteti v zlo, če si hočejo na vsak možen način pridobiti moža, in sicer kolikor možno z dobro službo, ne da bi vprašale svoje srce, se-li strinja s to zvezo. Ali moremo materam zameriti, da hočejo spraviti svoje hčere z vso silo pod sladki zakonski jarem? Nikakor ne. Kaj pa dočaka dekle, če se ne omoži? Dobro službo si le težko dobi. A kakšna osoda jo čaka kot stara devica? Zasmehovana, zaničevana, zapuščena mora živeti sama za-se, brez radosti, brez ljubezni. Na strani uglednega moža ima i ona vsaj nekoliko veljave. In če ji že zakon ne daje zaželjene sreče, najde utehe vsaj v krogu svojih otročičev.

Možem pa, ki ženo toli zaničujejo, stavim to-le vprašanje: „Ali ni tvoja mati, ki te je rodila, tudi žena? Ali jo zato zaničuješ? Ali ni tvoja soproga, mati tvojih otrok tudi žena? Pa jo zaničuješ?“

In tvoja sestra, ki jo je ista mati nosila, kakor tebe, pa bi bila slabša od tebe?“

Kaka domišljavost!

Koliko se dandanes stori v osvobojo zatiranih slojev človeštva! Pa da bi ženstvo, — polovica vsega človeštva, ostala v suženjstvu? To ni možno!

Vedno glasnejši in glasnejši se čujejo i ženski klici po osvoboji, po pravicah, ki jih povzdignejo baš še le na človeku vredno stopnjo. In pravični, razsodni možje jim pomagajo, jih vodijo iz te srednjeveške teme v luč pravega človečanstva. Ne mož ne bodi gospodar sveta, ne žena gospodarica. Jednakopravno naj živita, jedino le po spolu različna, a ne po pravih. Potem bo še-le možen pravi razvoj človeštva do prave duševne in srčne omike.

Onim pa, ki ne privoščijo ženski pravice, zakličem besede Dodeli-nove, nepristranskega zastopnika našega spola: Prava omika može se pozna na tem, kako misli o ženstvu. Kedor hoče ženstvo potisniti nazaj v dosedanje suženjstvo, je barbar, je divjak, je zver, nevreden človeškega imena. Proč s tem brezsrčnim barbarstvom! Žena dvigni se iz zaničevanega svojega stališča, da bodeš možu vredna tovarišica, prijateljica, a ne — suznja.

Žal, bil samo je sen.

Prav sam sem v sobici sedel,

Krasen večer je bil;

Lepo sem žvižgal, glasno pel,

Tako si čas sladil.

Ko žvižgal sem tako lépo,

Prepeval na ves glas,

Glej, v sobo vrata se odpro,

In vzrl sem bajen kras.

Ah, to obličje, te oči,

Teh ustnic sladki smeh!

Jednakega na zemlji ni

In ne v nebesih vseh.

Osupel gledal sem ta čar

In ga občudoval,

Saj še v življenji nikedar

Ni meni tak sijal.

In glej, zdaj se nasmehne mi,

Plašno približa se,

Poljublja rahel dehne mi

Na vroče ustnice.

Ah, ta poljub je sladek bil

Kakor do zdaj noben —

O, da sem ga v resnici vžil!

Žal, bil samo je sen ...

D o l s k i.

Prememba.

M. R.

Ko sem zadnjič gledal tvoje lice,

Mislil sem, da zrem obraz cvetice,

Z roso biserno oprane,

Živo porudele od danice.

Zdaj sedi ob svojem moži,

Slušaš njega resne govorice;

Bledi tvoj obraz z naročja

Božajo detinje ti ročice.

Med pomladjo, ah, in zimo

Sad rodé in sahnejo mladice.

Iz brezlistnih gozdov čuješ

Mesto slavčevih zdaj — vranje klice.

Anton Medved.

Slovenka.

Sešle so se hčere slovanskega rodu. Posvetovale so se o svojih zahtevah in sklenile so odposlati najličnejše tovarišice v pagansko nebo, prosit čarovno boginjo lepote in ljubezni, dražestno Lado, da se blagovoli vdeležiti prihodnje njihove seje. S prijaznim nasmehom privoli boginja njih želji.

S dražestno poveljnico prišel je tudi njen pribočnik, veden nagajivec Amor, ki je po srebroglasni trobenti sklical slovanske deve k seji. Vse se poklonijo zali boginji ter jo soglasno izvolijo za svojo predsednico. Z blaženim nasmehom sede boginja na cvetličan tron, lipov venec na glavi, ter blagovoljno vpraša, kaj si od nje želijo slovanske hčere. Za vse jej je odgovorila zapisovalka — skromna Slovenka, da si vsaka želi od nje imeti dar za stalen spomin, ki bi ohranil za veké razliko slovanskih hčera.